

Täysistunto

Maanantai 27.6.2022 klo 14.09—19.52

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 103/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, ministeri Mikkonen.

Keskustelu

14.10 Sisäministeri Krista Mikkonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaislakia. Lakia muutettaisiin siten, että Suomessa olisi mahdollista ottaa käyttöön EU:n turvapaikkamennettelydirektiivin mukainen rajamenettely. Esitys on osa eduskunnassa käsiteltävänä olevien valmiuslain ja rajavartiolaiton muutosehdotusten muodostamaa lainsäädännön kokonaisuutta, jolla pyritään varautumaan kahteen erityyppiseen tilanteeseen: siihen, että Suomeen saapuisi poikkeuksellisen paljon maahantulijoita hyvin lyhyessä ajassa, ja hybridi-vaikuttamiseen, jossa muuttoliikettä käytetään vieraan valtion välineenä sen omien tarkoitusten saavuttamiseen.

Rajamenettelyn käyttöön ottamisella luotaisiin uusi keino käsitellä tiettyjä, todennäköisesti perusteettomia, turvapaikkahakemuksia hyvin nopeassa menettelyssä ulkorajalla, kauttakulkualueella tai näiden läheisyydessä niin, etteivät hakijat voisi liikkua vapaasti Suomen alueella tai edelleen muihin EU-maihin. Muutos perustuu EU-lainsäädäntöön. Suomi ei ole ottanut rajamenettelyä aiemmin käyttöön, koska sen ei arvioitu tuovan juurikaan lisäarvoa turvapaikkahakemusten tutkintaan normaalissa tilanteessa. Nyt asia on arvioitu uudelleen erityisesti sellaisten normaaliajan häiriötilanteiden näkökulmasta, jotka johtuvat muuttoliikettä välineellistävästä hybridi-vaikuttamisesta. Rajamenettelyn käyttöönotolla voitaisiin parantaa mahdollisuuksia hallita Suomen alueelle jo suuntautunutta muuttoliikettä. Myös Euroopan komissio näkee rajamenettelyn yhtenä keinona hallita alueelle jo suuntautunutta muuttoliikettä erityisesti hybridi-vaikuttamisen tilanteessa. Esityksessä ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Rajamenettelyn käyttöön ottamisesta voisi päättää valtioneuvosto lyhyessä ajassa tapahtuvassa poikkeuksellisen suuren maahantulijamäärän tai vieraan valtion vaikutuksesta tapahtuvan maahantulon tilanteessa. Valtioneuvosto voisi päättää rajamenettelyn käyttöönottamisesta erillisenä asiana tai yhdistettynä rajavartiolaissa tarkoitettuun päätökseen tur-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 80/2022 vp

vapaikkahaun keskittämisestä. Rajamenettelyn käyttöönotto ei kuitenkaan edellytä, että valtioneuvosto olisi tehnyt päätöksen turvapaikkahaun keskittämisestä tai sellaista edes harkitsisi.

Rajamenettelyn tarkoituksena on saada nopeasti ratkaistua jäsenvaltion ulkorajoilla ne hakemukset, joiden osalta todennäköisyys kansainvälisen suojelun saamiseen on alhainen. Tämä koskisi sellaisia, jotka ulkomaalaislain 103 §:n tai 104 §:n mukaan voidaan jättää tutkimatta tai käsitellä nopeutetussa menettelyssä. Menettely ei kuitenkaan rajaa kenenkään oikeutta turvapaikkaan. Ilman huoltajaa olevien alaikäisten hakijoiden osalta rajamenettelyä sovellettaisiin rajatusti ja haavoittuvassa asemassa olevien hakijoidenkin kohdalla vain, jos heidän tarvitsemaansa tukea voitaisiin rajamenettelyssä antaa. Lasten osalta rajamenettelyä voidaan toteuttaa vain, jos hakijan voidaan katsoa tulevan turvallisesta alkupe-
rämaasta ja menettely voidaan toteuttaa lapsen edun mukaisesti siten, että lapsella on muun muassa mahdollisuus ikäänsä sopivaan vapaa-aika-, leikki- ja virkistystoimintaan ja majoitus voidaan toteuttaa ryhmäkodissa tai tukiasuntolassa vastaanottolain säädösten mukaisesti. Jos erityisiä menettelyllisiä takeita tarvitsevien hakijoiden, kuten esimerkiksi henkisen, fyysisen tai seksuaalisen väkivallan uhrien, tarvitsemaa tukea ei pystytä antamaan, ei rajamenettely ole mahdollinen.

Rajamenettelyssä Maahanmuuttoviraston tulisi ratkaista hakemus neljän viikon kuluessa sen jättämisestä. Huolimatta tästä tiukasta käsittelyajasta rajamenettelyn soveltaminen ei antaisi oikeutta oikoa turvapaikkaprosessissa. Myös rajamenettelyssä tulee suorittaa hakemuksen yksilöllinen, perusteellinen ja oikeudenmukainen tutkinta noudattaen kaikkia menettelyn sääntöjä sekä takeita ja kunnioittaen hakijoiden oikeuksia täysimääräisesti. Rajamenettely ei poistaisi oikeutta tulkkaukseen ja oikeusapuun eikä valitusoikeutta. Tämä vaatimus luo ennen kaikkea viranomaisille velvollisuuden huolehtia siitä, että hakemusten tutkintaan lyhyessä määräajassa on olemassa riittävät resurssit. Jos hakemuksen tutkinnassa ilmenee perusteita kansainvälisen suojelun saamiselle, niin rajamenettely päättyy ja tutkintaa jatketaan normaalissa turvapaikkamenettelyssä.

Rajamenettelyn käyttöön ottamisen toimintasuunnitelmat tehtäisiin osana erilaisiin häiriötilanteisiin tehtävää valmiussuunnittelua, ja menettelyn edellyttämät kustannusvaikutukset ilmenevät osana tällaiseen tilanteeseen varautumista. Nopean menettelyn mahdollistamiseksi esityksessä ehdotetaan lisäksi, että Maahanmuuttovirasto voisi katsoessaan tarkoituksenmukaiseksi pitää ilman hakijan suostumusta turvapaikkapuhuttelun käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa puhutteluun osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään. Maahanmuuttovirastolla on ollut hyviä kokemuksia etäpuhutteluista jo pandemian aikana.

Rajamenettelyn luonteeseen kuuluu, että hakijan liikkumisvapautta rajoitetaan. Tarkoituksena on estää hakijoiden edelleen liikkuminen Suomesta muualle Eurooppaan. Esityksessä ehdotetaan, että liikkumisvapauden rajoitus toteutettaisiin siten, että hakijalla olisi velvollisuus oleskella rajalla tai kauttakulkualueella taikka näiden läheisyydessä sijaitsevan, hänelle osoitetun vastaanottokeskuksen alueella. Hakijan vastaanotto järjestettäisiin joka tapauksessa siis majoituksena vastaanottokeskuksessa ja sen järjestämin palveluin. Hakija ei siten olisi lukitussa tilassa, vaan hänellä olisi muun muassa mahdollisuus liikkua vapaasti vastaanottokeskuksen alueella, toisin kuin säilöön otettuna. Hakija voitaisiin edellytysten täytyttyä ottaa rajamenettelyn ajaksi myös säilöön, jotta rajamenettelyn soveltaminen ja hakemuksen perusteiden tutkiminen voitaisiin turvata. Säilöön ottaminen vaatisi kuitenkin aina yksilöllisen arvioinnin. Hakijalle rajamenettelyn seurauksena tulevan liik-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 80/2022 vp

kumisvapauden rajoituksen takia myös rajamenettelyn päättämisestä ehdotetaan säädettävän yksityiskohtaisesti.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Heinonen.

14.17 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvä ministeri, hyvät edustajakollegat ja muut täysistuntoa seuraavat! Viime syksynä muistamme, miten Puolan rajalla nähtiin tapahtumasarja, jossa koetettiin siirtolaisten käyttöä EU:ta vastaan. Se oli todennäköisesti jonkinlainen testaus Belarukselta ja Venäjältä, miten Puolan, Latvian ja Liettuan rajat saataisiin hoidettua tällaisissa tilanteissa.

Tämä hallituksen esitys rajamenettelystä on yksi keino, joka nyt ollaan ottamassa käyttöön ja millä pystyttäisiin varautumaan siihen mahdollisuuteen, että Venäjä tai jokin muu valtio sen painostuksesta pyrkisi käyttämään turvapaikanhakijoita tai siirtolaisia myös meitä vastaan. Myös valmiuslakia ja rajavartiolakia ollaan paraikaa muuttamassa hybridivaikuttamisyrittysten torjumiseksi. Nämä lainsäädännöt ovat myös eduskunnan käsittelyssä ja tarkoitus saada valmiiksi vielä ennen kesän jatkumista.

Jatkossa rajamenettely voitaisiin ottaa siis käyttöön valtioneuvoston päätöksellä, jos Suomeen saapuisi poikkeuksellisen paljon maahantulijoita lyhyessä ajassa. Ymmärrän tämän kohdan, mutta en aivan sitä, että toisena kohtana tässä rajamenettelyssä todetaan, että jos Suomeen kohdistuisi muuttoliikettä hyväksikäyttävää hybridivaikuttamista.

Ja nyt haluaisin ministeri Mikkoselta kysyä. Kun itse ja myös edustamani puolue kokoomus lähtee siitä, että tavoitteena pitää estää hybridivaikuttamisen keino — missä ihmisiä hyväksikäytetään osana hybridivaikuttamista — niin nyt kysyn ministeri Mikkoselta, kumpi on Marinin vasemmistohallituksen tarkoitus: Onko se ennalta estää tai siinä tilanteessa estää maahantulo, kun kyse on vieraan valtion, Venäjän, hybridivaikuttamisesta, vai onko hallituksen tarkoitus päästää kuitenkin nämä kaikki tulijat Suomeen ja käsitellä heidän hakemuksensa tämän nyt käsittelyssä olevan menettelyn kautta?

Minun mielestäni tässä oleellisempi kysymys on se, että meillä on eduskunnassa paraikaa käsittelyssä myös rajavartiolain muutosesitys, jossa nimenomaan tehokkaammin ollaan puuttumassa näihin kysymyksiin. Sen mukaan turvapaikkahakemusten vastaanottaminen voitaisiin jatkossa keskittää erikseen määritetylle rajanylityspaikalle Suomen valtakunnan rajalle — eli yhdelle paikalle, ja koko itäraja voitaisiin sulkea. Valtioneuvosto voisi päättää keskittämisestä, jos se on siis välttämätöntä lyhyessä ajassa tapahtuvasta poikkeuksellisen suuresta maahantulijoiden määrästä tai muuttoliikkeen välineellistämisestä yleiselle järjestykselle, kansalliselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle aiheutuvan vakavan uhan torjumiseksi. Eli tässä on samanlaisesta tilanteesta kyse, johon nyt sitten ollaankin tarjoamassa vaihtoehtoiseksi keinoksi rajamenettelyä, ja nyt haluaisin tietää, kumpaa näistä tällaisessa hybridivaikuttamisen tilanteessa tosiasiallisesti käytettäisiin.

Maamme perustuslakivaliokunta, joka on korkein lainsäädännön — perustuslain — oikeutta arvioiva elin, on todennut lausunnossaan, että lyhytaikainen rajan täyssulku voidaan toteuttaa erittäin poikkeuksellisissa olosuhteissa. Tämä on tärkeä perustuslaillinen linjaus maamme perustuslakivaliokunnalta. Eli koko itäraja voidaan tämän myötä laittaa kiinni sellaisessa tilanteessa, missä Venäjä käyttää pakolaisia, viattomia ihmisiä, hybridivaikuttamisen keinona.

Mutta tätä rajamenettelyä siis voitaisiin käyttää silloin, kun Suomeen saapuisi poikkeuksellisen paljon ihmisiä lyhyessä ajassa, minkä ymmärrän — se on tilanne, joka tapahtui

Pöytäkirjan asiakohta PTK 80/2022 vp

2015 esimerkiksi länsirajalla — mutta en ymmärrä sitä, että tätä rajamenettelyä käytettäisiin myös silloin, kun maahan kohdistuisi maahantuloa välineenä käyttävää hybridivaikuttamista. Silloin todennäköisesti perusteettomia turvapaikkahakemuksia voitaisiin siis käsitellä nopeasti heti rajalla tai sen läheisyydessä, mutta mielestäni oikea tapa olisi silloin käyttää rajavartiolaitosta ja laittaa raja kiinni ja estää näiden henkilöiden pääsy maahan, [Jussi Saramo: Ei sitä voi tehdä!] että heitä ei käytettäisi hyväksi pelinappuloina diktatuurin valtakymyksissä.

Arvoisa puhemies! Toivon, että saamme ministeri Mikkoselta vastauksen, kumpi on hallituksen tarkoitus. Onko hallituksen tarkoitus ennalta estää tai siinä tilanteessa estää tällainen viattomien ihmisten käyttäminen hybridivaikuttamisen keinona vai päästää heidät Suomeen kuitenkin ja rajamenettelyn kautta käsitellä tämän lainsäädännön mukaisesti heidän hakemuksensa?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Rantanen, Mari.

14.23 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Olemme täällä jälleen käsittelemässä lainsäädäntöä, joka on varsin näennäistä. Tämä laki on hallituksen esityksen mukaan tehty muun muassa tällaiseen hybriditilanteeseen vastaamiseksi, ja tosiasiaassa tämä rajamenettely ei kyllä kovin hyvin sovellu tällaiseen — mutta tämä on ollut hyvin tyypillistä tällä hallituskaudella, kun vihreän sisäministerin kynästä on meille tuotu erilaisia lakiesityksiä tähän saliin. Yksi näitä laajamittaisen maahantulon esityksiä oli se, että siirrettiin vastuu näistä tulijoista Migrille, ja toinen suurehko paketti oli se, että hallitus päätti, että voimme ottaa tällaisen laajamittaisen maahantulon yhteydessä apua EU:n turvapaikkavirastolta. Minkäänlaisia esityksiä ei ole ollut sen osalta, että täältä pystyttäisiin vähentämään tällaista edes välineellistettyä toimintaa.

Julkisuudessa on aika paljon kuultu, ja ministeri Mikkonenkin on esittänyt tätä rajamenettelyä yhdeksi ratkaisuksi, mutta kuten ministeri varmasti tietää, tämä soveltuu erittäin huonosti esimerkiksi välineellistettyyn tilanteeseen, jossa Puolan rajalla tulijat tulivat Afrikan maista, Afganistanista, Somaliasta, Irakista ja niin edelleen. He eivät sovellu tähän, he eivät mene tähän rajamenettelyyn, sillä EU-lainsäädäntö perustuu siihen, että rajamenettelyyn voidaan ylipäättänsä ohjata sellaisia henkilöitä, jotka saavat EU:sta alle 20 prosentissa tapauksista turvapaikan. Tämä tarkoittaa sitä, että yksikään näistä, joita Puolankin rajalla nähtiin, ei sovellu tähän rajamenettelyyn, eivätkä he tule täälläkään ohjautumaan Suomessa rajamenettelyn piiriin, vaan he tulevat ohjautumaan aivan tavalliseen turvapaikkaprosessiin. Siinä mielessä pidän hyvin erikoisena sitä, että tällaista esitystä tuodaan vastauksena esimerkiksi tähän välineellistettyyn tilanteeseen, jossa vieras valtio vihamielisenä toimintana käyttää siirtolaisia hyväksi maamme rajoilla. Mutta tämä soveltuu kyllä erinomaisen hyvin tämän hallituksen toimiin tämän asian ympärillä, sillä ne ovat kyllä loistaneet poissaolollaan varsin kirkkaasti.

Arvoisa puhemies! Nyt olisi hirvittävän hyvä asia, jos ministeri Mikkonen täällä läsnä ollessaan kertoisi koko salille, miten tätä rajamenettelyä todella tullaan soveltamaan. Nimittäin olisi hyvä tuoda tämä EU-lainsäädännön pointti tästä alle 20 prosentin myönnöstä, jolloin myöskin sali tietäisi, mistä tässä menettelyssä on kysymys.

Sen lisäksi kiinnitin huomiota siihen, että sen sijaan, että pitäisimme näitä henkilöitä, jotka tähän rajamenettelyyn sitten sattuisivat ohjautumaan — jos he ovat esimerkiksi USA:sta tai Kanadasta tai tämän tyyppisistä maista, joista tänne ohjaututaan... Niin kiin-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 80/2022 vp

nitin huomiota siihen, että heitä ei ole tarkoitukseen pitää rajan lähettyvillä, vaan heidät ohjataan vastaanottokeskuksiin kaikkine samoine oikeuksineen kuin on turvapaikanhakijoilla mukaan lukien käyttöraha, ja heidän pitäisi pysyä siellä vastaanottokeskuksessa, mutta heille tulee myöntää oikeus käydä ostelemassa käyttörahalla joitakin hyödykkeitä, mitä kulloinkin tarvitsevat. Kyllä tämä vähän on taas sen tyyppinen esitys, että tällä ei varmastikaan ainakaan aiheuteta sitä, etteivät ihmiset tänne hakeutuisi — sillä jos rajamenettely tarkoittaa sitä, että menettelyn nimi on eri kuin varsinainen turvapaikkaprosessi, mutta juuri muuta eroa siinä ei ole, niin en oikein näe tämänkään esityksen järkevyyttä. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Aittakumpu.

14.27 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Hybridivaikuttamisen todennäköisyys, riskitaso, on arvioiden mukaan noussut Suomea kohtaan, ja yksi vaikuttamisen keino voi tosiaan olla siirtolais- tai turvapaikanhakijajoukon ohjaaminen maamme rajoille. On selvää, että ihmisten käyttäminen tällä tavalla omien valtiollisten tavoitteiden eteen on törkeää ja ihmisoikeuksia loukkaavaa. Suomenkin osalta meidän toimintamme tulee olla ennen kaikkea ennalta estävää — antaa sellainen viesti ja luoda lainsäädännöllä sellaiset puitteet, että kynnys käyttää tällaisia keinoja olisi mahdollisimman korkea. On hyvä, että hallitus on eri tavoin nyt valmistellut toimia rajojen turvallisuuteen, ja asioita pitää aivan oikein arvioida uudelleen, kun tilanteet muuttuvat. Elämme nyt sellaisessa maailmassa, jossa myöskin rajojen turvallisuutta tulee uudella tavalla arvioida. Suomen pitää ilman muuta tarvittaessa pystyä laittamaan rajansa, esimerkiksi itärajan, aivan kokonaan säppiin eli kiinni.

Viime viikolla toiseen hallituksen esitykseen liittyen rajavartiolaitoksen muuttamisesta perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossaan, että Suomella rajan lyhytaikainen täyssulku voi poikkeuksellisissa olosuhteissa olla mahdollinen, ja tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi juuri silloin, jos hybridivaikuttamisen keinona käytetään välineellistettyä maahantuloa.

Tässä ehdotetulla ulkomaalaislain muutoksella on tarkoitus parantaa mahdollisuuksia hallita Suomen alueille jo suuntautunutta muuttoliikettä, ja tämä tapahtuisi silloin, kun maahantulijoiden määrä on lyhyessä ajassa poikkeuksellisen suuri tai kun maahantulo tapahtuu vieraan valtion vaikutuksesta. Tämän esitetyn lain myötä Suomi voisi ottaa käyttöön tarvittaessa EU:n turvapaikkamenettelydirektiivin mukaisen rajamenettelyn, mutta me Suomessa ilman muuta pystymme ja osaamme arvioida sen, milloin mitäkin menettelyä tarvitaan, ja silloin kun on tarve laittaa koko raja kiinni, niin siihenkin täytyy olla lainsäädännössä mahdollisuudet.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Juvonen.

14.30 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Tässä lakiesityksessä keskeinen huomio on se, että tässä ei edelleenkään mahdollisteta turvapaikkahakemusten vastaanottamisesta luopumista hybridivaikutustilanteessa. Kaikki hakemukset on edelleen tutkittava myös rajamenettelyssä, ja jos päätöstä ei ole tehty neljän viikon kuluessa, pääsee tavalliseen menettelyyn, ja sama toteutuu silloin, jos päätöstä ei ole onnistuttu antamaan tiedoksi seitsemässä päivässä päätöksen tekemisestä.

Tähän lakiin jää siis edelleenkin lukuisia porsaanreikiä, ja myös 104 a §:n rajamenettely kuormittaa viranomaisia tarpeettomasti, kun hakijoita on tarpeeksi paljon. Teidän pitäisi,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 80/2022 vp

hyvä hallitus, mahdollistaa se, että esimerkiksi itäraja voitaisiin sulkea niin, että sieltä ei tutkita yhtään turvapaikkahakemusta, vaan turvapaikkahakemusten vastaanotto voitaisiin keskittää jonnekin muualle.

Tässä hallituksen esityksessä sivulla 41 on lausuntopalautteet, ja erityisesti sisäministeriön rajavartio-osasto, suojelupoliisi ja Pohjois-Suomen hallinto-oikeus painottivat rajamenettelyn merkitystä muuttoliikettä hyväksikäyttävään hybridivaikuttamiseen varautumisessa. Kysyn teiltä, arvoisa ministeri: mitä te vastaatte tähän lausuntopalautteeseen? Kyllä tuntuu siltä, että ette te huolta kanna siitä, mitä sieltä rajan takaa voi olla meille tulossa. Hybridivaikuttamisesta te ette kanna yhtään huolta, ja tämä on erittäin huolestuttavaa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiviranta, ja hänen jälkeensä ministeri.

14.31 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Toisin kuin hieman kesäterässä oleva oppositio täällä väittää, ulkomaalaislakiin lisättävä rajamenettely täydentää parhaillaan valio-kuntakäsittelyssä olevaa rajavartiolakia olennaisesti. Molemmat esitykset pitää tietenkin käsitellä ja saattaa voimaan ennen eduskunnan istuntotauon alkamista. Tarvitsemme juuri tämänkaltaista varautumista hybridiuhkien torjumiseksi. Suuri kiitos hallitukselle nopeasta reagoinnista. [Riikka Purra: Se on vielä eduskunnassa!]

Rajamenettely on turvapaikkamenettely, jossa voidaan päättää kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen tutkimatta jättämisestä tai ratkaista hakemus nopeutetussa menettelyssä. Rajamenettely voitaisiin ottaa käyttöön valtioneuvoston päätöksellä tilanteissa, joissa poikkeuksellisen suuri määrä ihmisiä pyrkii maahan lyhyessä ajassa. Se voitaisiin ottaa käyttöön ja sitä voitaisiin soveltaa myös vieraan valtion vaikutuksesta tapahtuvan maahan-tulon tilanteissa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mikkonen.

14.33 Sisäministeri Krista Mikkonen: Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on oikeastaan sivuttu näitä useampiakin välineitä, mitä hallitus on nyt työkalupakkiinsa tuonut, jotta voimme paremmin varautua ja torjua myös erilaista hybridivaikuttamista silloin, kun sitä tehdään maahanmuuttajien välineellistämistarkoituksessa. Tässä tuotiin esille, että mikään yksittäinen lakimuutos ei ole riittävä, ja näinhän se onkin. Ei mikään yksittäinen lakimuutos ole riittävä, ja sen takia me tarvitsemme paketin erilaisia välineitä ja erilaisia keinoja, jotta voimme myös sitten tilanteen vaatimalla tavalla vastata erityyppisiin tilanteisiin. Edustaja Rantanen vähätteli jollakin tavalla näitä pieniä lakimuutoksia, mitä on koko aika matkan varrella tehty — vaikka sen suhteen, että me lain perusteella pystymme ottamaan kansainvälistä apua myös EU:n rajavirastolta, mutta pidän sitäkin yhtenä tärkeänä työkaluna siellä pakissa, jossa täytyy olla tietysti laaja joukko näitä työkaluja.

Tämä rajamenettely, mistä me nyt puhumme, todellakin mahdollistaa sen nopean käsittelyn, ja siihen ohjataan sellaiset hakemukset, joista ulkomaalaislain 103 §:n mukaan tai 104 §:n mukaan voidaan olettaa, että ne eivät ole turvapaikkaan oikeutettuja. Nämä hakemukset voidaan sitten nopeasti käsitellä. Se on se ajatus tässä.

Sitten me tarvitsemme myös niitä muita työkaluja. Tässä nousi esiin, miksi tähän on nostettu hybridivaikuttamisen tilanne ja eikö hybridivaikuttamiseen pitäisi vain siellä rajavartiolain puolella vastata. Kyllä me tarvitsemme näitä monenlaisia välineitä. Meillä voi olla

Pöytäkirjan asiakohta PTK 80/2022 vp

myös sellaisia tilanteita — myös hybridivaikuttamiseen liittyviä tilanteita — joissa rajamenettelyn käyttö on erittäin perusteltua. Toisaalta on hyvä, että nyt rajavartiolaitokseen on tulossa myös uusia työkaluja, ja toivon tosiaan, että tämä eduskunta ehtii sen rajavartiolaitoksen nyt käsittelemään niin, että saamme sen mahdollisimman pikaisesti voimaan.

Sitten tässä tuli esille myös, missä sitten nämä rajamenettelyn mukana olevat ihmiset olisivat. Tosiaan ajatus on, että olisi tällainen erillinen vastaanottokeskus raja-alueen vieressä, jossa ihmiset sitten olisivat sen käsittelyajan. Nämä ovat tietysti myös asioita, jotka riippuvat sitten kulloisestakin tilanteesta, miten niihin tulee vastata, ja sen takia tietysti Maahanmuuttovirastolla on tehty erilaisia varautumissuunnitelmia. Vuoden 2015 tapahtumista on kyllä otettu paljon opiksi, on harjoiteltu ihan eri tavalla erilaisia asioita viranomaisien kanssa ja on varauduttu entistä paremmin myös tällaiseen poikkeuksellisen laajamittaisen maahantulon tilanteeseen. Siinä mielessä viranomaiset ovat nyt huomattavasti paremmin valmistautuneita niin, että pystymme erilaisiin tilanteisiin vastaamaan asianmukaisilla tavoilla eri työkaluja ja välineitä käyttäen.

Puhemies Matti Vanhanen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 14.36.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 19.38.

Puhemies Matti Vanhanen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 3 käsittelyä.

Keskustelu. — Edustaja Antikainen poissa, edustaja Reijonen poissa, edustaja Kauma poissa. — Edustaja Mäkelä.

19.39 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Täytyy tähän alkuun hieman työjärjestyksellisenä asiana todeta, että tämän ulkomaalaislain käsittelyssä eduskunnan menettelytapa ajan varaamisesta lähetekeskusteluun nyt ei kyllä oikein toiminut. Tähän oli varattu puoli tuntia aikaa. Ilman debattia se tarkoitti viittä edustajapuheenvuoroa ministerin paikalla ollessa, ja nyt, kun itse kohtuullisen varhaisessa vaiheessa tähän puheenvuoron varanneena palaan asiaan, kello on lähes 19.40 ja salissa on paikalla neljä edustajaa. Eli olisi ollut suotavaa, että tälle asialle olisi varattu arvoisensa käsittely.

On nimittäin niin, että itsenäisen valtion tunnusmerkki on se, että valtio pystyy päättämään, keitä maahan tulee ja etenkin keitä siihen maahan ei tule. Se on kiinteästi yhteydessä tähän ulkomaalaislain asiaan. Esityksen hyvä puoli on se, että se on parempi kuin tyhjä, mutta paljon muuta hyvää siinä ei olekaan, vaan esityksellä luodaan väärää turvallisuudentunnetta esimerkiksi tällä, että voisimme käyttää EU-resursseja tähän turvapaikkakäsittelyyn tilanteissa, joissa meihin kohdistuu massiivinen maahantulo. Eihän kysymys ole siitä, että meillä pitäisi olla resursseja käsitellä niitä hakemuksia, vaan meillä pitäisi olla resursseja olla käsittelemättä niitä hakemuksia, ja semmoinen lainsäädäntö meiltä puuttuu.

Lähtötilannehan tässä on se, että on jo tunnustettu, että kysymys on vaikuttamisesta. Tällaiset pykälät eivät astu ollenkaan voimaan, jollei ole tulkittu, että kysymys tällä maahan-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 80/2022 vp

tulolla on vaikuttamisyhteydestä. Eli miksi tässä yhteydessä takerrutaan tähän turvapaikan käsitteeseen ja turvapaikkakäsittelyyn, kun on ilmeistä, että kysymys on vain hyvää tarkoittavan turvapaikkajärjestelmän räikeästä väärinkäytöstä ja kohdemaan vahingoittamisesta?

Oleellista olisi se, millainen mielikuva annetaan: voiko meille tulla, vai eikö meille voi tulla. Onko meillä resurssit käsitellä maahantulijoita, jos meillä on resurssit käsitellä maahantulijoita, resurssit majoittaa heidät? Silloin lähtömaissa tiedetään, että tänne pystyy tulemaan. Mitä enemmän porukkaa laitetaan, sitä enemmän me käsittelemme. Tällainen viesti on täysin kestävä. Meidän ei pitäisi esittää vetovoimatekijöitä, vaan nimenomaan työntövoimatekijöitä, ja tämä hallituksen esitys on mielestäni pohjimmiltaan vain vetovoimatekijöiden esittämistä ja sitä kautta heikentää Suomen turvallisuutta eikä lisää sitä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kauma poissa, edustaja Talvitie poissa, edustaja Laiho poissa, edustaja Laakso poissa. — Edustaja Kopra.

19.41 Jukka Kopra kok: Arvoisa herra puhemies! Venäjän bruttaalin hyökkäyssodan aikaansaaman tilanteen takia on hyvä asia, että eduskunta arvioi ja kehittää keskeisiä turvallisuuteemme liittyviä lakeja ja säädöksiä. Nämä vireillä olevat valmius- ja rajavartiolaitoksen uudistamiset ovat hyvä asia, ja nyt käsittelemme ulkomaalaislain uudistamista ja niin sanotun rajamenettelyn käyttöönottoa. Toki näitä muutoksia ja tiukennuksia oltaisiin voitu tehdä kauttaaltaan jo aiemminkin. Esimerkiksi kokoomus on jo pitkään vaatinut nyt valmisteltavan rajamenettelyn käyttöönottoa — hyvä, että hallitus vihdoin on tarttunut toimeen.

Kuten totesin, turvallisuuttamme parannetaan useassa edellä mainitussa lakihankkeessa. Kaikissa näissä pyritään luomaan säädöstä muiden uhkien ohella niin sanotun välineellistetyn maahantulon varalta. Valitettavasti missään näissä hallituksen lakiesityksissä asiaa ei hoideta kerralla kuntoon. Suomen raja, erityisesti itäraja, on tarvittaessa voitava nopeasti täydellisesti sulkea turvapaikanhaulta siten, ettei turvapaikkahakemuksia lainkaan vastaanoteta, ja tästä pitää saada tieto myös maailmalle. Näin saadaan tuloa harkitseville tieto, ettei Suomeen kannata nyt yrittää, ja voidaan ennaltaehkäistä mahdollisesti suureksikin paisuva yhteiskuntaamme kuormittava haaste. Esiitetty rajamenettely auttaa osittain, ja siksi tämä lakiesitys kannattaa mielestäni hyväksyä, mutta aukkoja siihen siis jää.

Kun ratkotaan Suomeen kohdistuvia uhkia, joista välineellistetty maahantulo on yksi, tulee meillä olla käytössä tehokkaat ja aukottomat keinot riskien toteutumisen minimoimiseksi. Tässä suhteessa hallituksella jää yritys vähän puolitiehen. Esimerkiksi välineellistetyn maahantulon eli suomeksi sanottuna tarpeettoman turvapaikanhaun tilanteessa toimintajärjestyksen tulee olla se, että ensin uhkaa torjutaan, eli maahan pääsy tulee kaikin keinoin estää, ja jos ei joltain osin kyetä torjumaan, niin sitten siltä osin syntynyttä tilannetta pitää kyetä hallitsemaan. Nyt tärkeysjärjestys tuntuu olevan toisinpäin: hallitus pyrkii tilanteen hallintaan eli jollain tavalla käsittelemään hakemukset, mikä voi pahimmillaan merkittävällä tavalla kuormittaa viranomaisia ja estää heitä hoitamasta muita Suomen kansalaisten asioita.

Arvoisa puhemies! Korostan, että tämä esitetty lakimuutos on kuitenkin tarpeellinen ja syytä toteuttaa, mutta huomautan, että siinä olevien edellä esittämiäni puutteiden johdosta esitys ei ole niin hyvä kuin sen olisi syytä olla.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 80/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Vestman poissa. — Edustaja Kinnunen, Jari.

19.44 **Jari Kinnunen kok:** Arvoisa puhemies! On syytä huomata, että tällä hallituksen esityksellä ulkomaalaislain muutokseksi ei tosiasiaassa saavuteta sitä tavoitetta, että voisimme vastata poikkeuksellisen suuren maahantulijoiden joukon hallinnan tarpeeseen tai tilanteeseen, jossa maahantulo on EU:n ulkopuolisen, niin sanotun kolmannen maan masinoinmaa. Menettelydirektiivi, johon nyt viitataan, on sidoksissa paluudirektiiviin sekä vastaanottodirektiiviin. Nämä ovat keskiössä, kun Suomessa joudutaan arvioimaan nyt säädettävien uusien pykälien soveltamista. Käytännössä tilanne on vain se, että luodaan uusi väylä maahantulolle, koska Suomi ei pysty käsittelemään niiden Kaukoidän, Aasian tai Afrikan ihmisten hakemuksia neljässä viikossa, kuten direktiivi ehdottomasti vaatii — ei, vaikka heitä tulisi 5 000, puhumattakaan 15 000:sta, 35 000:sta taikka jopa 50 000:sta, jotka Venäjä voi rajoillemme tuottaa.

Ulkomaalaislaki on kuin reikäjuusto. Tällä hetkellä siinä on pitkälti yli 200 pykälää. Toivon, että tämä herättää ajatuksia. Se vaatii ehdottomasti kokonaisuudistuksen.

Erityisesti haluan, että kiinnitätte huomiota EU-tuomioistuimen ratkaisuun Ilias ja Ahmed vastaan Unkari, 47287/15, 21.11.2019. Se koskee maarajaa ja kauttakulkualuetta. Tässä EU-tuomioistuin katsoi, että kauttakulkualueella säilössä pidettävät ihmiset olivat EU-säännösten vastaisesti siellä säilöön otettuina huolimatta siitä, että heillä olisi ollut vapaa pääsy Serbiaan. Miksi näin? Perusteluissa sanotaan, että koska näiltä ihmisiltä puuttui laillinen viisumi Serbiaan, ei heitä voitu sinne käännättää, koska he olisivat joutuneet siellä mahdollisesti rangaistustoimien alaisiksi. No, mitäpä luulette, kun tänne tulee 35 000 tuolta Venäjältä? Jos Venäjä on nyt rikkonut jo kaikki mahdolliset kansainväliset sopimukset, niin välittääkö se nyt ptkääkään, jos me yritetään työntää heitä takaisin tuolta meidän maahantuloalueelta? Ei välitä.

Eli tänne ei tarvita uutta maahantulon väylää, vaan me tarvitaan pykälä, joka yksinkertaisesti mahdollistaa rajan sulkemisen. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Autto.

19.47 **Heikki Autto kok:** Arvoisa herra puhemies! Tosiaan on sinänsä erikoinen tilanne, että näin kesähelteillä olemme käsittelemässä tätä lakia. Toki täällä graniittipylväitten varjossa on vilpoisampaa kuin tuolla ulkosalla.

Mutta kyllähän viimeistään siinä vaiheessa, kun Venäjä ja Valko-Venäjä hyökkäsivät Liettuaan ja Puolaan käyttäen todella tätä välineellistettyä maahantuloa aseinaan, jo puoli vuotta sitten olisi pitänyt olla hallituksen työlistan päällimmäisenä, että itäraja pitää voida sulkea. Toki varmasti se, että tämä rajamenettely otetaan nyt käyttöön, on välttämätöntä, mutta tässä edellä edustaja Kinnunen hyvin kuvasi niitä riskejä, mitä jää tähän lakiin, kun tähän jää nyt selkeitä aukkoja. Myös edustaja Kopra ja edustaja Mäkelä puhuivat jo edellä hyvin, niin en puhu nyt pitkään, mutta haluan vain todeta sen, että Suomen pitää saada aikaan lainsäädäntö, jolla yksiselitteisesti itäraja voidaan sulkea. Tämä täytyy myös pystyä viestimään koko maailmalle niin, että ihmiset, joille Venäjä yrittää aiheuttaa sellaista hättää, että he kokevat, että heidän on lähdettävä etsimään apua muualta, näkevät, että tähän Venäjän juoneen mukaan lähteminen ei ole heille se ratkaisu ja Suomi ja tänne pyrkiminen Venäjän välineellistämisenä aseina ei ole se ratkaisu, miten he saavat apua tilanteeseensa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 80/2022 vp

Arvoisa puhemies! On aivan kammottavaa humanitääriseltä kannalta, kuinka Venäjä tällä hetkellä käyttää ihmisten ruokaturvaa sodankäynnin välineenä Eurooppaa, länttä, vapaata maailmaa, kohtaan vaarantaen Ukrainan sadon talteenkorjuun, Ukrainan viljavarastoissa olevan viljan saamisen niille ihmisille, jotka sitä välttämättä tarvitsevat niin Lähi-idässä kuin esimerkiksi pohjoisessa ja itäisessä Afrikassa. Venäjä, ennen kaikkea Venäjän johto, edustaa tällä hetkellä suoranaista pahuutta, ja pahaan täytyy pystyä vastaamaan hyvän riittävän vahvoilla toimenpiteillä, jotta hyvä voi voittaa, ja tässä mielessä kannustan kyllä maamme hallitusta jämäkämpiin toimenpiteisiin.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkelä.

19.50 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Vielä kun näistä ulkomaalaislain aukoista tuli puhe, niin kiinnittäisin vielä huomionne sellaiseen asiaan, että tässäkin esityksessä puhutaan nyt varsin kirkasotsaisesti EU:n ulkopuolisen toimijan toimenpiteistä. Eli suomeksi sanoen tässähän tarkoitetaan käytännössä Venäjää, koska EU:n ulkopuoliset toimijat, jotka ovat Suomen naapurissa, ovat Venäjä ja Norja, ja Norja tuskin kohdistaa meihin tällaisia operaatioita.

Historiallinen näyttö kuitenkin vuodelta 2015 on se, että kun Venäjä koetti hieman kepillä jäätä ja hybridivaikutti meitä noin reilulla 2 000 tulijalla, niin länsirajamme Torniossa, Ruotsista, vuoti yli 30 000 tulijaa Euroopan sisäistä muuttoliikettä, joka oli hallitsema- tonta. Eli ei saisi olla liian sinisilmäinen myöskään sen suhteen, etteivätkö Schengen ja Dublin voisi vuotaa tulevaisuudessakin. Jos Ruotsi on kerran käytännössä sysännyt meille — myötävaikuttanut vähintäänkin, ellei tuottamuksellisesti työntänyt — 30 000 pääasias- sa irakilaista nuorta miestä, niin kyllä siinä luottamus meni sillä kertaa niin pahasti, että ei meillä jatkossakaan voi olla täydellistä luottamusta Ruotsiin tämän asian suhteen. Meidän pitäisi varautua myös länsirajan vuotamisen mahdollisuuteen.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.